

ارزیابی ریسک تقلب

آتنا خازن - سیدجواد میرعباسی

چارچوب کوزو پس از انتشار مورد قبول هیأت‌مدیره و مدیران ارشد شرکت‌ها و همچنین به‌طور گسترده در تمام دنیا مورد استفاده قرار گرفت و به عنوان راهنمایی برای طراحی، پیاده‌سازی و هدایت سیستم کنترل داخلی مؤثر شناخت شده است. در سال ۲۰۱۰، کمیته‌ی کوزو، پروژه‌ای برای تجدیدنظر و به روزرسانی این چارچوب با هدایت موسسه حسابرسی پرایس واترهاوس کوپرز^۲ تعریف نمود. چارچوب به روز شده در ماه می سال ۲۰۱۳ انتشار یافت. کمیته‌ی کوزو بر این اعتقاد است که این چارچوب، سازمان‌ها را مفید و اثربخش می‌نماید و باعث توسعه و تغییر آن‌ها می‌گردد و با حمایت از سیستم کنترل داخلی، سازمان‌ها را در راستای رسیدن به اهداف آن‌ها کمک خواهد کرد (کثیری، ۱۳۹۲).

چارچوب کنترل داخلی، موجب توسعه فرایندهای گزارشگری مالی و غیرمالی و گزارش‌های درون سازمانی شده است و بازتاب این چارچوب در طول دهه‌های گذشته، تغییراتی را در واحدهای عملیاتی و تجاری به همراه

بدنه و ساختار و اصول راهبردی است که قالب و الگویی را برای سازمان‌ها ارائه می‌دهند تا بتوانند براساس آن‌ها ساختار، فرایند، محیط یا گروهی از فعالیت‌ها و روش‌های خاص خود را از ابعاد کفایت، طراحی و اجرای مؤثر و کارآمد کنترل‌ها، مورد شناخت و ارزیابی قرار دهند (کثیری، ۱۳۹۲).

در سال ۱۹۹۲، کمیته‌ی سازمان‌های حامی کمیسیون تردوی^۱ (کوزو) کنترل داخلی را در قالب چارچوبی یکپارچه معرفی و به اجرا درآورد. کمیته‌ی سازمان‌های حامی کمیسیون تردوی (کوزو)، نهادی خصوصی است که توسط پنج نهاد حرفه‌ای شامل انجمن حسابداران امریکا (AAA)، انجمن حسابداران خبره عمومی آمریکا (AICPA)، انجمن مدیران مالی بین‌المللی (FEI)، انجمن حسابداران مدیریت (IMA) و انجمن حسابرسان داخلی (IIA)، برای تدوین چارچوب‌ها و رهنمودهای فراگیر کنترل داخلی، مدیریت ریسک تجاری و پیشگیری تقلب با هدف بهبود نظارت و کاهش تقلب در سازمان‌ها به وجود آمده است.

امروزه سازمان‌ها به دلیل تغییرات روز افزون در محیط‌های اقتصادی، کسب‌وکار،

عملیات، توسعه‌ی فناوری‌های جدید، رقابت، پدیده‌های نوظهور، جهان‌شمولی بازارها، پیچیدگی‌های قوانین و مقررات و الزامات، افزایش انتظارات مشتریان و وقوع تقلبات، با چالش‌های گوناگون روبرو هستند.

سلامت، ثبات و پایداری سازمان‌ها در چنین محیط پرتلاطمی به‌یقین، مستلزم برخورداری آن‌ها از **نظام راهبری** اثربخش، مدیریت ریسک و استقرار **نظام کنترل‌های داخلی** مناسب، به منظور حصول اطمینان از دستیابی به اهداف آن، از جمله اثربخشی و کارایی عملیات، گزارشگری قابل‌اتکا، رعایت قوانین و مقررات و در نهایت، دستیابی به تعالی سازمانی و بهبود عملیات است. مراجع حرفه‌ای برای پاسخ‌گویی به نیاز سازمان‌ها در حوزه کنترل‌های داخلی و ایجاد یکنواختی و هماهنگی مبادرت به انتشار چارچوب‌های کنترل داخلی نموده‌اند. چارچوب‌های مزبور،

خسارات به آنها نیز در حیطه‌ی این اهداف قرار می‌گیرد.

• **اهداف گزارشگری:** به حصول اطمینان از قابلیت اتکای محتوای گزارش‌ها مربوط است. گزارش‌ها، شامل گزارش‌های مالی و غیرمالی اعم از گزارش‌های درون سازمانی و برون سازمانی می‌گردد.

• **اهداف رعایتی:** به حصول اطمینان از رعایت قوانین و مقررات عمومی و دستورالعمل‌های واحد مربوط می‌شود.

اجزای کنترل داخلی

اجزای تشکیل‌دهنده کنترل داخلی شامل محیط کنترلی^۵، ارزیابی ریسک^۶، فعالیت کنترلی^۷، اطلاعات و ارتباطات^۸، فعالیت‌های نظارتی^۹ است (کثیری، ۱۳۹۲).

ارزیابی ریسک

هر سازمان یا نهاد با ریسک‌های مختلفی در منابع داخلی و خارجی روبرو است. ریسک، فرایندی است که به احتمال وقوع رویداد اشاره دارد که در دستیابی به اهداف سازمان تاثیر بسزایی خواهد داشت. **ارزیابی ریسک** شامل فرایند پویا و تکراری شناسایی و ارزیابی ریسک‌های دستیابی به اهداف است. ریسک‌های دستیابی به اهداف در پهنای واحد یا سازمان بر میزان تحمل‌پذیری متمرکز می‌شود. بنابراین، ارزیابی ریسک برچگونگی مدیریت این ریسک بنا نهاده شده است. پیش شرط ارزیابی ریسک، مشخص نمودن اهداف در سطوح مختلف است. مدیریت سازمان، اهداف مرتبط با عملیات، گزارشگری و رعایت را به وضوح، با هدف شفاف‌سازی و تجزیه و تحلیل ریسک مشخص می‌کند.

ارزیابی ریسک همچنین مدیریت را بر متمرکز روی مناسب بودن اهداف برای سازمان‌ها و ارزیابی ریسک ملزم می‌کند تا تغییرات قابل پیش‌بینی در محیط

• **فرایند مستمر و پویا:** فرایندی مستمر از انجام اقداماتی و فعالیت‌هایی برای رسیدن به انتهای یک هدف و نه فقط نقطه انتهایی، است.

• **انسان محور:** کنترل داخلی تحت تاثیر فعالیت‌های کارکنان قرار می‌گیرد و نه فقط از نظر قوانین و مقررات، بلکه به لحاظ فعالیت‌های کارکنان سازمان در سطوح مختلف، به اجرا در می‌آید.

• **اطمینان معقول:** اطمینان قابل قبول اما نه اطمینان قطعی، برای هیأت‌مدیره و مدیران ارشد فراهم می‌آورد.

• **رعایت مقررات:** پذیرش دستورالعمل‌های سازمان یا واحد، انعطاف‌پذیری در تمام واحدها و توابع آنها را فراهم می‌سازد.

اهداف کنترل داخلی

کنترل داخلی، سه هدف زیر را تعقیب می‌کند و سازمان‌ها در قالب سه هدف زیر در جهات مختلف کنترل داخلی متمرکز می‌شوند:

• **اهداف عملیاتی:** به اثربخش و کارایی عملیات و نحوه‌ی عملکرد عملیاتی و مالی واحد مربوط می‌شود. حفاظت از دارایی‌ها و جلوگیری از بروز

داشته است. بخش مهمی از چارچوب یکپارچه کنترل داخلی، به موضوع ارزیابی ریسک می‌پردازد. این مقاله، پس از ارائه‌ی مباحث مربوط به ارزیابی ریسک در چارچوب یکپارچه کنترل داخلی ارائه شده توسط کوزو، تعریف تقلب و خطر تقلب در سازمان، به ارائه‌ی مباحثی می‌پردازد که توسط موسسه‌ی حسابرسی ارنست اند یانگ^{۱۰}، به منظور انجام ارزیابی ریسک تقلب در سازمان‌ها^{۱۱} توسط حسابرسان ارائه شده است (E&Y, 2014).

ارزیابی ریسک در چارچوب یکپارچه کنترل داخلی (کوزو)

طبق تعریف، **کنترل داخلی**، فرایندی است که بوسیله هیأت‌مدیره، مدیران و سایر کارکنان برای کسب اطمینان قابل قبول برای دستیابی به اهداف سازمانی مرتبط با گزارشگری، عملیات و رعایت، طراحی شده است.

در تعریف پیشگفته، مفاهیم بنیادی کنترل داخلی به شرح زیر می‌باشد:

• **دستیابی به اهداف:** برای دستیابی به اهدافی طراحی می‌گردد که در یک یا چند جنبه، عملیات، گزارشگری و رعایت طبقه‌بندی می‌شوند.

خارجی مؤثر بر حوزه فعالیت و مدل تجاری سازمان که ممکن است موجب عدم اثربخشی کنترل‌های داخلی شوند مورد توجه قرار گیرند (کثیری، ۱۳۹۲).

◀ **تقلب در واحدهای اقتصادی**

در دنیای امروز، بزرگ شدن بنگاه‌ها، پراکندگی جغرافیایی و رشد فناوری، زمینه‌ی وسوسه ارتکاب تقلب در مدیران، کارکنان و افراد بیرونی مرتبط با سازمان‌ها و بنگاه‌ها را فراهم کرده است. تقلب و فساد، واقعیتی است که به راحتی نمی‌توان از آن چشم پوشید. هیچ دستگاهی از **خطر تقلب** مصون نیست. تقلب، هزینه کسب‌وکار را بالا می‌برد، زمینه بی‌اعتمادی جامعه را فراهم می‌کند و این امر می‌تواند لطمات زیادی بر سرمایه‌گذاری در جامعه بزند. مدیران با توجه به اختیارات وسیع در اعمال مدیریت منابع بنگاه، وظیفه‌ی سنگینی در فرهنگ‌سازی درستکاری و استقرار کنترل‌های داخلی برای پیشگیری و کشف تقلب دارند. مدیران باید با رفتار و گفتار خود، ارزش‌ها و درستکاری را در سازمان اشاعه دهند. تظاهر به درستکاری بدون رفتار درستکارانه، فاقد اثرهای لازم است.

اصول راهبری شرکت‌ها و قوانین موضوعه برای ایجاد وظایف جدی برای مدیران و ایجاد نظام جدید کنترل مدیریتی، گام‌های اساسی را برداشته و با تقویت جایگاه اعضای غیرموظف هیئت‌مدیره، نظام خودکنترلی بنگاه را تقویت کرده است.

آیین رفتار حرفه‌ای، حسابرسان و حسابداران را موظف به درستکاری و رعایت امانتداری در تمام زمینه‌های حرفه‌ای کار خود می‌کند. حسابرسان موظفند در رعایت استانداردهای حسابرسی با تردید حرفه‌ای کلیه‌ی عملیات خود را برنامه‌ریزی و اجرا کنند و نسبت به مسائلی بی‌اعتنا نباشند که ممکن است منشا تقلب و فساد باشد

(موسسه حسابرسی مفید راهبر، ۱۳۸۹). برای تقلب، در استانداردها، کتب، مقالات و نشریات حرفه‌ای و تخصصی، تعاریف متعددی ارائه شده است. طبق استانداردهای حسابرسی، **تقلب**، هرگونه اقدام عمدی یا فریبکارانه یک یا چند نفر از مدیران، کارکنان یا اشخاص ثالث، برای برخورداری از مزیتی ناروا یا غیرقانونی است (استانداردهای حسابرسی، بخش ۲۴۰، بند ۴). به عبارت دیگر، **تقلب** هر اقدام یا عمدی طراحی شده است که به منظور فریب دیگران صورت می‌گیرد و باعث می‌شود قربانیان، دچار زیان شده یا عاملان آن، منافی را به دست آورند (موسسه‌ی حسابرسی مفید راهبر، ۱۳۸۹).

همه‌ی سازمان‌ها در معرض خطرات تقلب می‌باشند. تقلب‌های بزرگ موجب از پای درآمدن سازمان‌ها، زیان‌های قابل توجه برای سرمایه‌گذاری‌ها، تحمیل هزینه‌های حقوقی قابل توجه، زندانی شدن افراد کلیدی و از بین رفتن اعتماد در بازارهای سرمایه شده‌اند و افشای اطلاعات رفتار متقلبانه، مدیران اجرایی برخی سازمان‌ها در سطح جامعه، تاثیرات منفی قابل توجهی نسبت به شهرت، نام تجاری و اعتبار آن‌ها نزد سازمان‌های دیگر در سراسر جهان و دید عمومی درباره این‌گونه سازمان‌ها برجای گذاشته است.

قوانین و مقررات مانند قانون اقدامات مبتنی بر فساد خارجی ایالات متحده مصوب ۱۹۹۷^۱، معاهده‌ی ضد ارتشای سازمان همکاری و توسعه‌ی اقتصادی مصوب ۱۹۹۷^{۱۱}، قانون ساربینز - اکسلی ایالات متحده مصوب ۲۰۰۲^{۱۲}، رهنمودهای صدور احکام دولت مرکزی ایالات متحده در زمینه‌ی صدور احکام مجازات‌ها مصوب ۲۰۰۵^{۱۳} و بسیاری از قوانین و مقررات دیگر در سراسر دنیا، مسئولیت‌های مدیران را برای **مدیریت خطر تقلب**^{۱۴} افزایش داده است (موسسه‌ی حسابرسی مفید راهبر،

۱۳۸۹).

در سال‌های اخیر، واکنش افراد جامعه و ذینفعان نسبت به رسوایی‌های شرکت‌ها، موجب ایجاد تفکری شده است که سازمان‌ها نباید هیچ تقلبی را تحمل کنند. **اصول راهبری مطلوب**^{۱۵}، این اقتضا را دارد که هیات مدیره یا ارکان نظارتی مشابه آن اطمینان یابند که در سازمان اعم از خصوصی یا وابسته به دولت، دستگاه‌های دولتی، سازمان‌های غیرانتفاعی در هر اندازه و صنعتی که باشند، رفتارهای مطلوب حرفه‌ای کاملاً رعایت می‌شود. در این مورد، هیات‌مدیره شرکت‌ها و سازمان‌ها، نقش بسیار مهمی را ایفا می‌نمایند. زیرا با توجه به شواهد تاریخی، بخش عمده تقلب‌ها به وسیله مدیران ارشد از طریق تبانی یا سایر کارکنان صورت می‌گیرد. **تقلب مدیران**^{۱۶}، تقلبی است که با دخالت یک یا چند نفر از مدیران ارشد واحد مورد رسیدگی روی می‌دهد. **تقلب کارکنان**^{۱۷}، تقلبی است که تنها توسط کارکنان واحد مورد رسیدگی صورت می‌پذیرد (استانداردهای حسابرسی، بخش ۲۴۰، بند ۴).

اعمال مراقبت‌های لازم در مورد موضوعات تقلبی در هر زمان، حاوی پیام‌های روشنی برای افراد جامعه، ذینفعان و قانون‌گذاران درباره تقلب مدیریت و هیات‌مدیره از خطرهای تقلب و نحوه واکنش سازمان‌ها به این‌گونه مخاطرات است. طبق استانداردهای حسابرسی، مسئولیت اصلی پیشگیری و کشف تقلب و اشتباه به عهده‌ی مدیریت واحد مورد رسیدگی است. مدیریت پیشگیری و کشف تقلب و اشتباه، نیازمند ایجاد جو مناسب، ایجاد و حفظ فرهنگ درستکاری و ارزش‌های والای اخلاقی و برقراری کنترل‌های مناسب در واحد مورد رسیدگی است (استانداردهای حسابرسی، بخش ۲۴۰ بند ۱۰).

علاوه بر هیات‌مدیره، کلیه‌ی شاغلان در سازمان شامل سطوح مختلف

ساختار مدیریت کلان سازمان تدوین شود و شامل خطمشی‌های مکتوب برای برآوردن انتظارات هیات‌مدیره و مدیریت ارشد سازمان برای اداره خطر تقلب باشد.

اصل دوم: انواع خطرات تقلب^{۲۰}

که سازمان در معرض آن‌ها قرار دارد باید به طور دوره‌ای ارزیابی شود تا این‌گونه وقایع و طرح‌های متقابلانه بالقوه که سازمان نیاز به مهار آن‌ها دارد با دقت شناسایی گردد.

اصل سوم: در بخش‌ها و در موارد ممکن باید فنون پیشگیری به منظور اجتناب از به‌وقوع پیوستن رویدادهای بالقوه تقلب، تدوین شود تا تاثیرات احتمالی چنین مخاطراتی را در صورت تحقق در سازمان کاهش دهد.

اصل چهارم: در مواقعی که تدابیر پیشگیرانه کارایی کافی نداشته و یا باعث کاهش ریسک بروز تقلب نگردیده است، لازم است فنون لازم برای کشف رویدادهای متقابلانه تدوین شود.

اصل پنجم: باید فرایندهایی در درون سازمان وجود داشته باشد که عوامل شکل‌گیری موارد تقلب بالقوه را بر ملا کرده و گزارش دهد. همچنین رویکردی هماهنگ برای بررسی و انجام اقدامات اصلاحی مورد عمل قرار گیرد تا بتوان اطمینان یافت که در صورت وقوع تقلب، با آن برخورد مناسب و به موقع، صورت می‌گیرد (موسسه‌ی حسابرسی مفید راهبر، ۱۳۸۹).

رهنمودهای موسسه‌ی حسابرسی ارنست اند یانگ

در چارچوب اولیه کوزو مصوب ۱۹۹۲، پنج جزء برای کنترل داخلی معرفی شده است. از جمله تغییرات صورت گرفته در چارچوب، اضافه شدن ۱۷ اصل به آن در سال ۲۰۱۳ می‌باشد. جدول زیر این اجزاء و اصول را نشان می‌دهد.

انسان‌ها، قطع نظر از فرهنگ، قومیت، مذهب یا هر عامل مشخصه دیگر، در معرض وسوسه ارتکاب به تقلب هستند. طبق نتایج تحقیق انجام شده در سال ۲۰۰۷ توسط موسسه سیستم‌های نظارتی^{۱۸} در پاسخ به این سوال که چرا تقلب اتفاق می‌افتد، ۸۱ درصد پاسخ‌دهندگان اعتقاد داشته‌اند دلیل اصلی ارتکاب افراد به تقلب، اصرار به رسیدن به اهداف به هر قیمتی است و ۷۲ درصد پاسخ‌دهندگان معتقد بوده‌اند که دلیل اصلی تقلب، کسب منابع شخصی می‌باشد. به علاوه، برخی از پاسخ‌دهندگان (۴۰ درصد) در ارائه‌ی دلیلی برای رفتارهای غلط افراد، اظهار داشته‌اند که افراد مرتکب به تقلب اصولاً تصور نمی‌کنند کاری که انجام می‌دهند عملی متقابلانه است. هر سازمانی صرفاً از طریق تلاش مستمر و مداوم می‌تواند از خود در مقابل اقدامات عمده متقابلانه، محافظت نماید. اصول کلیدی زیر، محیطی را فراهم می‌سازد که در آن سازمان بتواند به نحو مؤثری خطر تقلب را مدیریت کند.

اصل اول: برنامه‌ی مدیریت خطر تقلب^{۱۹} باید به عنوان بخشی از

مدیریت، کارکنان، حسابرسان داخلی و حسابرسان مستقل نیز برای از بین بردن خطر تقلب مسئولیت دارند و به ویژه، از آنان انتظار می‌رود تا توضیح دهند که چگونه سازمان در برابر قوانین و مقررات بررسی دقیق و موشکافانه ذینفعان و افراد جامعه، واکنش نشان می‌دهند چه نوع برنامه‌هایی برای مدیریت خطر تقلب در سازمان اجرا می‌شود، چگونه خطرهای تقلب را مشخص می‌کنند؟ چه اقداماتی را به عمل می‌آورند تا هر چه بیشتر از تقلب جلوگیری شود یا حداقل، تقلب‌ها زودتر کشف گردند؟ و چه فرایندی را برای بررسی تقلب و انجام اقدامات اصلاحی به کار می‌برند؟ (موسسه‌ی حسابرسی مفید راهبر، ۱۳۸۹). طبق استانداردهای حسابرسی، خطر این‌که حسابرس مستقل، تحریف با اهمیتی ناشی از تقلب مدیران را کشف نکند بیش از تقلب کارکنان است. چون مدیران اغلب در موقعیتی هستند که فرض بر درستکاری آنان می‌باشد. به گونه‌ای که آنان را قادر می‌سازد روش‌های کنترل داخلی مقرر را زیر پا گذارند (استانداردهای حسابرسی، بخش ۲۴۰، بند ۱۵).

<p>موضوعات تغییر یافته در چارچوب کوزو ۱۹۹۲</p>	<p>موضوعات تغییر نیافته در چارچوب کوزو ۱۹۹۲</p>	<p>سازمان‌های حامی کمیسیون تردوی (کوزو)، در ماه می سال ۲۰۱۳، چارچوب به روز شده‌ی خود را به منظور طراحی، اجرا و پیشبرد سیستم‌های کنترل داخلی و ارزیابی اثربخشی آن‌ها منتشر کرد. چارچوب جدید، بخش‌های بسیاری از ساختار چارچوب اصلی منتشر شده در سال ۱۹۹۲ را به کار می‌برد و بخش‌های جدیدی را برجسته می‌کند که نیازمند تمرکز و توجه بیشتری است. سازمان‌های حامی کمیسیون تردوی (کوزو)، چارچوب به روز شده را به منظور خاطرنشان ساختن تغییرات بزرگ در کسب‌وکار و محیط‌های عملیاتی به شرح زیر، منتشر کرده است:</p> <ul style="list-style-type: none"> • افزایش انتظارات در خصوص نظارت‌های راهبری • جهانی شدن بازارها و عملیات • تغییرات و پیچیدگی‌های بیشتر کسب‌وکار • تقاضاها و پیچیدگی‌ها در قوانین، مقررات، آئین‌نامه‌ها و استانداردها • افزایش انتظارات در خصوص شایستگی‌ها و پاسخ‌گویی‌ها • به‌کارگیری و اعتماد بر فناوری مورد استفاده در ارزیابی‌ها • افزایش انتظارات در خصوص پیشگیری و کشف تقلب <p>چارچوب منتشر شده‌ی کوزو در سال ۲۰۱۳، از ۱۵ دسامبر سال ۲۰۱۵ مورد استفاده قرار گرفته است. این چارچوب بر ریسک‌های تقلب و رعایت، تاکید می‌کند و استاندارد جدیدی برای ارزیابی اثربخشی کنترل‌های داخلی می‌باشد.</p>
<p>* تغییرات در کسب‌وکار و محیط‌های عملیاتی در نظر گرفته شده</p> <p>* اهداف گزارشگری و عملیاتی گسترده شده</p> <p>* مفاهیم بنیادی تحت اجزای پنج‌گانه تفصیلی به عنوان اصول</p> <p>* رویکردهای اضافی و نمونه‌های مرتبط با عملیات، رعایت و اهداف گزارشگری غیرمالی اضافه شده</p>	<p>* تعریف اصلی کنترل داخلی</p> <p>* طبقه‌بندی سه‌گانه اهداف و اجزای پنج‌گانه کنترل داخلی</p> <p>* هرکدام از اجزای پنج‌گانه کنترل داخلی مورد نیاز است.</p> <p>* نقش مهم قضاوت در طراحی، اجرا و پیشبرد کنترل داخلی و ارزیابی اثربخشی آن</p>	

<p>اصول کوزو مصوب سال ۲۰۱۳</p>	<p>اجزای کوزو مصوب سال ۱۹۹۲</p>	
<p>اصل شماره ۸- شرکت توان تقلب را در ارزیابی ریسک‌ها در نظر می‌گیرد تا به اهداف دست یابد.</p> <p>* آن گروه از ریسک‌های تقلب در خصوص اشخاص یا واحدهای تجاری در نظر گرفته می‌شود که ممکن است خارج از استانداردهای رفتار اخلاقی مورد انتظار سازمان صورت گرفته باشد.</p> <p>* ریسک‌های عمومی طبق اصل شماره ۷، درباره‌ی مدیران، کارکنان و اشخاص ثالث، باتوجه به استانداردهای اخلاقی مورد انتظار واحد تجاری در نظر گرفته می‌شود.</p>	<p>۱- تعهد به راستی و ارزش‌های اخلاقی را نشان می‌دهد.</p> <p>۲- مسئولیت نظارت را اعمال می‌کند.</p> <p>۳- ساختار، حقوق و مسئولیت را وضع می‌کند.</p> <p>۴- تعهد به رعایت را نشان می‌دهد.</p> <p>۵- پاسخ‌گویی را اعمال می‌کند.</p>	<p>محیط کنترلی</p>
<p>در حال حاضر، ارزیابی‌های ریسک تقلب جدای از ارزیابی‌های عمومی واحدهای تجاری در نظر گرفته می‌شود. زیرا ریسک تقلب، دارای اصل جداگانه‌ای است، در غیر این صورت، احتمالاً فرایند ارزیابی ریسک بنگاه اقتصادی با عملکرد خوب و قدرتمند، این اجازه را به سازمان نخواهد داد تا خود را کاملاً با چارچوب به روز شده‌ی سازمان‌های حامی کمیسیون تردوی (کوزو) مطابقت دهد.</p>	<p>۶- اهداف مناسب را مشخص می‌کند.</p> <p>۷- ریسک را شناسایی و تجزیه و تحلیل می‌کند.</p> <p>۸- ریسک تقلب را ارزیابی می‌کند.</p> <p>۹- تغییر با اهمیت را شناسایی و تجزیه و تحلیل می‌کند.</p>	<p>ارزیابی ریسک</p>
<p>۱۰- فعالیت‌های کنترلی را انتخاب و گسترش می‌دهد.</p> <p>۱۱- کنترل‌های عمومی بر فناوری را انتخاب و گسترش می‌دهد.</p> <p>۱۲- به وسیله خط‌مشی‌ها و رویه‌ها گسترش می‌یابد.</p>	<p>۱۰- فعالیت‌های کنترلی را انتخاب و گسترش می‌دهد.</p> <p>۱۱- کنترل‌های عمومی بر فناوری را انتخاب و گسترش می‌دهد.</p> <p>۱۲- به وسیله خط‌مشی‌ها و رویه‌ها گسترش می‌یابد.</p>	<p>فعالیت‌های کنترلی</p>
<p>۱۳- اطلاعات مربوط را استفاده می‌کند.</p> <p>۱۴- ارتباط داخلی برقرار می‌کند.</p> <p>۱۵- ارتباط خارجی برقرار می‌کند.</p>	<p>۱۳- اطلاعات مربوط را استفاده می‌کند.</p> <p>۱۴- ارتباط داخلی برقرار می‌کند.</p> <p>۱۵- ارتباط خارجی برقرار می‌کند.</p>	<p>اطلاعات و ارتباطات</p>
<p>۱۶- ارزیابی‌های مستمر و یا جداگانه را هدایت می‌کند.</p> <p>۱۷- نقص‌ها را ارزیابی می‌کند و انتقال می‌دهد.</p>	<p>۱۶- ارزیابی‌های مستمر و یا جداگانه را هدایت می‌کند.</p> <p>۱۷- نقص‌ها را ارزیابی می‌کند و انتقال می‌دهد.</p>	<p>فعالیت‌های نظارت</p>

Ref: E&Y, 2014

◀ برنامه‌ی ضد تقلب مؤثر

اجزای برنامه‌ی ضد تقلب مؤثر

برنامه ضد تقلب مؤثر دارای اجزایی به این شرح است:

مزایای برنامه‌ی ضد تقلب

مدیریت، مسئول کشف، پیشگیری و واکنش به تقلب است. برنامه‌ی ضد تقلب همسو با چارچوب رعایتی سازمان، نشان می‌دهد که مدیریت در ابتدا برنامه‌ی مناسبی را تنظیم می‌کند تا تقلب و ریسک‌های رعایت را مشخص سازد. برنامه ضد تقلب، این اطمینان را نمی‌دهد که از وقوع تقلب جلوگیری کند اما می‌تواند کمک کند تا از طریق اجازه دادن به مدیریت در شناسایی ریسک‌های تقلب، اولویت‌بندی و تخصیص منابع به آن‌ها، ریسک تقلب کاهش یابد.

رویکرد ارزیابی ریسک تقلب

موسسه‌ی ارنست اند یانگ، با انجام تحقیقات تقلب و بررسی در صنایع خاص زمینه‌ی شناسایی ریسک‌های تقلب و ارزیابی احتمال روی دادن و تاثیر بالقوه آن بر راهبرد، اهداف مالی و عملیاتی سازمان را فراهم کرده است. در این رویکرد، درک مدیریت از ریسک‌های تقلب کلیدی و توانایی مدیران در اقدام کنش‌گرایانه در قبال آن‌ها نیز ارزیابی می‌شود. موسسه‌ی ارنست اند یانگ، مشاهدات و توصیه‌های خود را به منظور بهبود مدیریت ریسک تقلب و اهرم قرارگرفتن داده‌های شرکت به منظور کشف و پیشگیری بهتر از تقلب ارائه می‌کند.

آئین رفتار حرفه‌ای

سیاست‌های
پیشگیرانه‌ی تقلب

آموزش آگاهی
از تقلب

ارزیابی
ریسک تقلب

نظارت بر
کنترل‌های ریسک

طرح واکنش
به تقلب

۱- تنظیم برنامه‌ی مناسب

۲- اقدامات کنش‌گرایانه

۳- اقدامات واکنشی

گزارش: ۴ ارائه یافته‌ها و نهایی کردن توصیه‌های گزارش	واکنش: شناسایی نقاط قوتها، شکاف‌ها و توصیه‌ها	ارزیابی: ارزیابی ادعاهای موجود تقلب	طرح: تأیید هدف‌ها و جدول زمانی
همکاری مستمر بین مدیریت و تیم ارزیابی			
* تعیین و مستندسازی واکنش مدیریت به ریسک باقیمانده * ریسک باقیمانده به صورت: - اجتناب از ریسک - انتقال ریسک - کاهش ریسک - پذیرش ریسک * تعیین طرح نظارت مستمر بر ریسک‌های شناسایی شده	* ترسیم ریسک‌های شناسایی شده برای کنترل‌های داخلی * ارزیابی اثربخش کنترل‌ها * مقایسه با اقدامات راهبردی * اجرای نمونه‌ی آزمایشی * تعیین سطح ریسک باقیمانده و اختصاص رتبه و اولویت به هر ریسک شناخته شده	* هدایت مصاحبه‌ها * تشکیل جلسات ارتقای راهبری * پیمایش و توزیع پرسشنامه * بررسی مدارک و مبادلات * شناسایی ریسک‌های تقلب موجود در سازمان * ارزیابی اثر بالقوه ریسک‌های شناسایی شده بر سازمان	* گردآوری تیم مناسب با در نظر گرفتن - سهامداران کلیدی - تجربه‌ی فنی - دانش صنعت * درک تقلب در سطح جهانی * تبادل اهداف ارزیابی با سازمان

به طور کلی، رویکرد ارزیابی منسجم چندسطحی به منظور ارزیابی کامل ریسک تقلب شرکت شامل سه سطح به شرح زیر می‌شود:

خلاصه

کنترل داخلی، فرایندی است که به وسیله هیات‌مدیره، مدیران و سایر کارکنان برای کسب اطمینان قابل قبول برای دستیابی به اهداف سازمانی مرتبط با گزارشگری عملیات و رعایت طراحی شده است. بخش مهمی از چارچوب یکپارچه کنترل داخلی ارائه شده از سوی سازمان‌های حامی کمیسیون تردوی (کوزو) به موضوع ارزیابی ریسک می‌پردازد. ریسک فرایندی است که به احتمال وقوع رویداد اشاره دارد که در دستیابی به اهداف سازمان تاثیر به سزایی دارد و ارزیابی ریسک فرایند پویا و تکراری شناسایی و ارزیابی ریسک‌های دستیابی به اهداف است و ارزیابی ریسک تقلب، بخش مهمی از این فرایند را تشکیل می‌دهد. تقلب، هر اقدام عمده‌ی طراحی شده است که به منظور فریب دیگران صورت می‌گیرد و باعث می‌شود قربانیان، دچار زیان شده یا عاملان آن، منافی را بدست آورند.

موسسه ارنست اند یانگ اعتقاد دارد که ارزیابی ریسک تقلب شامل چهار مرحله اساسی طرح، ارزیابی، واکنش و گزارش است. این موسسه رویکرد ارزیابی منسجم چند سطحی، به منظور ارزیابی کامل ریسک تقلب در شرکت‌ها و سازمان‌ها را در سه سطح بازننگری در سطح واحد تجاری، بازننگری در سطح فرایند و بازننگری در سطح معاملات را ارائه نموده است. ■

سطح اول	* بازننگری در سطح واحد تجاری	<ul style="list-style-type: none"> • تعامل با دولت / بورس اوراق بهادار • سیاست‌ها و رویه‌های رسمی ضد رشوه‌خواری • سیاست پاداش • ابتکار عمل‌های آموزشی/آگاهی بخشی کارکنان • گزارشگری رویدادها/نقاط قرمز اطلاع‌دهندگان تقلب • رعایت منابع/کارکنان • رعایت طرح نظارت
سطح دوم	* بازننگری در سطح فرایندها	<ul style="list-style-type: none"> • پرداخت‌های نقدی • انتخاب فروشنده/خریدار • قراردادها • فعالیت‌های بازاریابی و فروش • حساب‌های دریافتی • روابط با پروانه‌دهندگان
سطح سوم	* بازننگری در سطح معاملات	<ul style="list-style-type: none"> • هزینه‌های سفر • کمیسیون‌های نمایندگی/دلالتی • مخارج خدمات فروش • هزینه‌ی بازاریابی و تبلیغ • تنخواه‌گردان‌ها • تخفیف‌های مختلف • کمک‌های خیریه

منابع و ماخذ

- 1- Ernst & Young, 2014.update 2013 COSO framework Fraud investigation & Dispute Services, www.ey.com .
- 2- Oversight system Report on Corporate Fraud, 2007, www.oversightsystems.com .
- 3- کثیری، حسین، ۱۳۹۲، راهنمای شناخت و ارزیابی سیستم کنترل داخلی (در سطح سازمان): براساس کنترل داخلی چارچوب یکپارچه به روز شده COSO2013، تهران، فرانما، چاپ اول.
- 4- سازمان حسابرسی، کمیته تدوین استانداردهای حسابرسی، ۱۳۸۹ استانداردهای حسابرسی، سایر خدمات اطمینان بخشی و خدمات مرتبط، چاپ دوازدهم.
- 5- موسسه حسابرسی مفید راهبر، ۱۳۸۹، رهنمود عملی: مدیریت خطر تقلب در کسب‌وکار، مترجم: نظام الدین رحیمیان، چاپ دوم.
- این مقاله با راهنمایی دکتر نظام الدین رحیمیان تهیه و ارائه شده که بدینوسیله از زحمات ایشان قدردانی می‌شود.

1- Committee of Sponsoring organizations of the Tread way Commission(COSO)	10- The U.S. Foreign Corrupt Practices Act of 1977 (FCPA).	16- Management Fraud	پی‌نویس‌ها:
2- Price Waterhouse Coopers (PWC)	11- The Organization for Economic Co-operation and Development (OCED) Anti-Bribery Convention, 1997.	17- Employee Fraud	
3- Ernest & Young(E&Y)	12- The U. S. Sarbanes – Oxley Act of 2002.	18- Oversight systems Report on Corporate Fraud, 2007, www.oversightsystems.com	
4- Fraud risk assessment	13- The U. S. Federal Sentencing Guidelines, 2005.	۱۹- برنامه‌های مدیریت خطر تقلب (management Programs) یا برنامه‌های ضد تقلب (Anti-Fraud Programs)	
5- Control Environment (CE)	14- Fraud risk Management.	20- Fraud Risk exposure	
6- Risk Assessment (RA)	15- Good governance Principles		
7- Control Activity (CA)			
8- Information and Communication (IC)			
9- Monitoring Activities (MA)			